

Του ανταποκριτή μας στο Λονδίνο Καρλ Μαρξ – 22 επίκαιρες ανταποκρίσεις για τη «New-York Daily Tribune»

Κυκλοφόρησε πρόσφατα από τις **Εκδόσεις Καστανιώτη** ένα εξαιρετικά ενδιαφέρον βιβλίο με κείμενα του **Καρλ Μαρξ**. Πρόκειται για 22 ανταποκρίσεις του Μαρξ την εποχή που αυτός εργαζόταν επαγγελματικά ως δημοσιογράφος, επίσημος ανταποκριτής της ευρείας κυκλοφορίας αμερικανικής εφημερίδας **New-York Daily Tribune**.

Σε επιμέλεια και συνοδευτικά κείμενα του **Νίκου Στραβελάκη** και μετάφραση **Μαριάννας Τζιαντζή**, το βιβλίο μάς εισάγει στον **τρόπο σκέψης του Μαρξ**, την **ατμόσφαιρα της εποχής** του αλλά και σε κορυφαίες σημασίες **θεωρητικές συλλήψεις** του, τις οποίες έμελλε να επεξεργαστεί συστηματικά στο μετέπειτα έργο του. Μας μεταφέρει στη δεκαετία του 1850, σε έναν κόσμο που ζει στον απόηχο της καπιταλιστικής κρίσης του 1847 και των επαναστάσεων που συντάραξαν την Ευρώπη το 1848.

Για τον ίδιο τον Μαρξ, είναι το διάστημα ανάμεσα στο **Κομμουνιστικό Μανιφέστο** και την ίδρυση της **Πρώτης Διεθνούς**. Παράλληλα, συμπίπτει με την περίοδο συγκέντρωσης του υλικού για τη συγγραφή του **Κεφαλαίου**, όταν δηλαδή ο Μαρξ βρισκόταν μόνιμα εγκατεστημένος στο Λονδίνο και μελετούσε σε βάθος την πολιτική οικονομία.

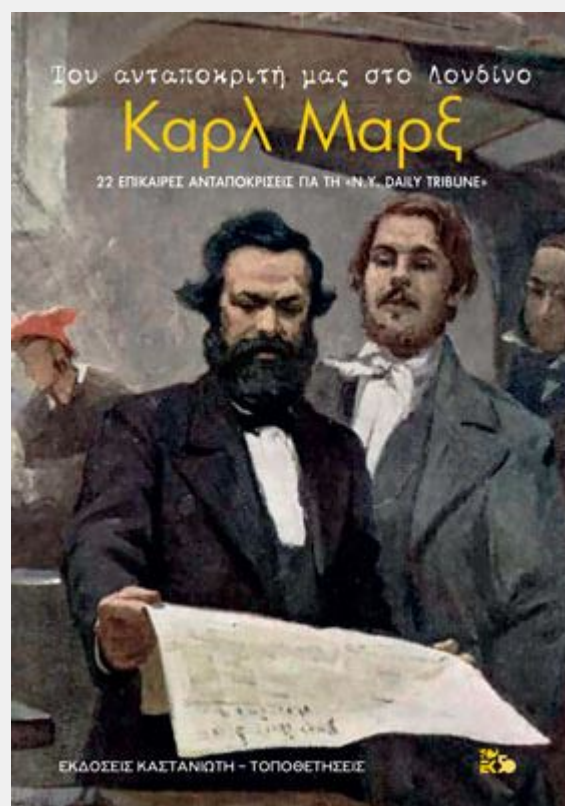
Τα άρθρα του βιβλίου έχουν ομαδοποιηθεί σε τρεις κατηγορίες: τις **γεωπολιτικές εξελίξεις**, μιας και σήμερα ζούμε σε μια περίοδο ανάλογων δραματικών αναδιατάξεων του παγκόσμιου σκηνικού, την **κατάσταση της εργατικής τάξης**, αφού και στις μέρες μας διαπιστώνουμε τη συμπίεση των μισθών και την ισοπέδωση των εργασιακών δικαιωμάτων και, τέλος, την **οικονομία**, καθώς η μεγάλη καπιταλιστική κρίση του 2007-2008 έχει μεταβάλει καθοριστικά τη ζωή των ανθρώπων τόσο στην Ελλάδα όσο και παγκόσμια.

Σημειώνουμε ότι το καλαίσθητο εξώφυλλο της έκδοσης, κοσμεί τμήμα του πίνακα του **Εβγκένι Σαπίρο** που βρίσκεται στο **Μουσείο Μαρξ-Ένγκελς στη Μόσχα** και απεικονίζει τους Μαρξ και Ένγκελς στο τύπωμα της «*Νέας Εφημερίδας του Ρήνου*».

Ας πάρουμε μια γεύση από τον πρόλογο του βιβλίου στα αποσπάσματα που ακολουθούν:

[Η] έκδοση περιλαμβάνει 22 άρθρα του Μαρξ που είχαν γραφτεί στα αγγλικά και είχαν δημοσιευθεί σε μια ημερήσια αμερικανική εφημερίδα, τη New-York Daily Tribune. Είναι ένα πολύ μικρό δείγμα σε σύγκριση με όσα κείμενά του είχαν δει το φως στην ιστορική αυτή εφημερίδα^[1], όμως δίνουν μια εικόνα της δημοσιογραφικής δραστηριότητας του Μαρξ, η οποία δεν περιορίζεται στις ανταποκρίσεις του στην Tribune, αλλά εκτείνεται στο μεγαλύτερο μέρος της ενήλικης ζωής του.

Ο Μαρξ έγραφε για τον τύπο από την ηλικία των 23 ετών και τα κείμενά του υπηρετούσαν τη μεγάλη υπόθεση της επανάστασης και της απελευθέρωσης του ανθρώπου στην οποία ήταν ταγμένος.

Τα άρθρα έχουν γραφτεί τη δεκαετία του 1850, δηλαδή σε ένα διάστημα πλούσιο σε πολιτικά γεγονότα και καθοριστικό για την εξέλιξη της σκέψης του Μαρξ. Μας μεταφέρουν σε έναν κόσμο που ζει στον απόηχο της καπιταλιστικής κρίσης του 1847 και των επαναστάσεων που συντάραξαν τη Γηραιά Ήπειρο το 1848. Είναι μια Ευρώπη έκπληκτη από την άνοδο του Λουδοβίκου Βοναπάρτη, μια Ευρώπη που ζει τις αναταράξεις του Δεύτερου Κριμαϊκού πολέμου, μια Ευρώπη που επηρεάζεται από τις εξελίξεις στον πόλεμο του οπίου στην Κίνα, την Ινδική εξέγερση και το επικείμενο ξέσπασμα του αμερικανικού Εμφυλίου.

Για τον ίδιο τον Μαρξ είναι το διάστημα ανάμεσα στο Κομμουνιστικό Μανιφέστο και την ίδρυση της Πρώτης Διεθνούς. Παράλληλα, συμπίπτει με την περίοδο συγκέντρωσης του υλικού για τη συγγραφή του Κεφαλαίου (ο πρώτος τόμος εκδόθηκε το 1867), δηλαδή όταν ο Marx βρισκόταν μόνιμα εγκατεστημένος στο Λονδίνο μελετώντας συστηματικά την πολιτική οικονομία. [...]

Επί δέκα συναπτά έτη η δημοσιογραφία ήταν η βασική πηγή βιοπορισμού του αλλά και η αφορμή για τη συγκέντρωση και συστηματική μελέτη πρωτογενών πηγών υλικού το οποίο στάθηκε πολύτιμο για τη συγγραφή του κορυφαίου έργου του. [...]

Το Λονδίνο, η πρωτεύουσα της θαλασσοκράτειρας Αγγλίας εκείνης της εποχής, ήταν τότε το σημαντικότερο «επικοινωνιακό κέντρο» σε όλο τον κόσμο και ο Marx βρέθηκε τον κατάλληλο χρόνο στον κατάλληλο τόπο έχοντας ένα αφάνταστα πλούσιο υλικό στη διάθεσή του. Υλικό όχι στενά δημοσιογραφικού ενδιαφέροντος, αλλά κυρίως οικονομικού, πολιτικού, θεωρητικού.

Το υλικό αυτό ήταν οι περίφημες Γαλάζιες Βίβλοι με τα πλήρη πρακτικά της Βουλής των Κοινοτήτων και της Βουλής των Λόρδων, εκθέσεις εμπορικών επιμελητηρίων και κοινοβουλευτικών επιτροπών, του υπουργείου Εμπορίου, πίνακες εισαγωγών και εξαγωγών και άφθονα στατιστικά στοιχεία (για τη

μετανάστευση, τους θανάτους από επιδημίες, την εγκληματικότητα κ.ά.).

Επιπλέον, μαζί με τον Ένγκελς διάβαζαν εφημερίδες σε έξι γλώσσες. Όμως το κυριότερο ήταν ότι ο Μαρξ είχε στα χέρια του τα βασικά έργα της βρετανικής κλασικής πολιτικής οικονομίας που ήταν και το κύριο αντικείμενο της μελέτης του από τα μέσα της δεκαετίας του 1840 μέχρι το τέλος της ζωής του.

Σωστά έχει επισημανθεί ότι αυτά τα κείμενα του Μαρξ διαψεύδουν τον ισχυρισμό ότι ένας «επιτυχημένος» δημοσιογράφος πρέπει να έχει διασυνδέσεις με την εξουσία, να συχνάζει στα διπλωματικά σαλόνια, να βρίσκεται στην αυλή των ισχυρών ώστε να εξασφαλίζει από πρώτο χέρι πληροφορίες και «αποκαλύψεις».

Ο Μαρξ όμως βρισκόταν σε μια άλλη, διόλου λαμπερή αλλά γόνιμη «αυλή», αυτή των διαφόρων εθνικοτήτων πολιτικών εξόριστων που είχαν καταφύγει στο Λονδίνο. Βρισκόταν και στην «αυλή» του βρετανικού (και όχι μόνο) δημοκρατικού και εργατικού κινήματος καθώς διατηρούσε στενές σχέσεις με το κίνημα των Χαρτιστών. Μια άλλη πηγή πληροφόρησης ήταν οι επισκέψεις του Μαρξ στο βρετανικό Κοινοβούλιο, καθώς και η καθημερινή επαφή του Ένγκελς με τους επιχειρηματικούς κύκλους του Μάντσεστερ, της πόλης όπου χτυπούσε η καρδιά της βιομηχανίας και όπου ο πατέρας του είχε ένα εργοστάσιο υφαντουργίας.

Με λίγα λόγια, ο Μαρξ γνώριζε καλά την πολιτική πρωτοπορία της εποχής του και επιπλέον ήταν ενεργό πολιτικό υποκείμενο. Η επαναστατική πολιτική του δραστηριότητα δεν περιόριζε τη δημοσιογραφική του δουλειά• αντίθετα, την τροφοδοτούσε. Για το αντίστροφο παραπονιόταν ο Μαρξ, δηλαδή ότι το μεροδούλι-μεροφαί της δημοσιογραφίας τον αποσπούσε από τις θεωρητικές φιλοδοξίες του.

Ο Μαρξ μιλούσε για χώρες στις οποίες δεν είχε ποτέ πατήσει το πόδι του και μάλιστα, μετά το 1853, έγραφε απευθείας σε μια γλώσσα που δεν ήταν η μητρική του και για ένα κοινό, το αμερικανικό, το οποίο δεν γνώριζε. Δεν ήταν ρεπόρτερ με την τυπική έννοια, οι πληροφορίες του ήταν από δεύτερο χέρι, όμως το βλέμμα, το ύφος, η ανάλυσή του αλλά και το πάθος του καθιστούν τα δημοσιογραφικά του κείμενα πολύτιμα και μοναδικά.

[1] Συνολικά, δημοσιεύτηκαν 487 άρθρα των Μαρξ και Ένγκελς, εκ των οποίων τα 350 φέρουν την υπογραφή του Μαρξ, 125 του Ένγκελς, ενώ 12 τα υπογράφουν και οι δύο.